

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„НЕОФИТ РИЛСКИ”

Факултет по Педагогика

РЕФЕРАТ

на тема:

„Опасностите, които крие насилието в училище и начини
за превенцията му”

Благоевград
2007г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Същност на насилието.....	стр.3
2. Разпространение на насилието в училище.....	стр.3
3. Къде се крие коренът и причинителят на детската агресия (на насилието)?.....	стр.4
4. Фактори, които стимулират личността към извършване на насилствени деяния.....	стр.6
5. Кой трябва да има грижата за коригирането на психологичните предпоставки за насилствени прояви?.....	стр.7
6. Какво се случва днес?.....	стр.7
7. Как могат да бъдат решени проблемите с насилието в училище?.....	стр.8
8. Роля на училището за установяване и предотвратяване на насилието.....	стр.9
9. Начини за превенция на насилието.....	стр.9
10. Примерът на развитите страни за разкъсване кръга на насилие в училище.....	стр.10
11. Какво трябва да се предприеме и у нас?.....	стр.10
12. Използвана литература.....	стр.12

Насилието се е вплело в живота ни и в живота на децата ни – всеки може да стане негова жертва и негово оръдие. С насилие са наситени дните ни. **Насилие над дете** е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие,

пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда. Ако до преди десет години официалната политика беше да се отричат или прикриват случващите се актове на насилие, сега сме свидетели в ежедневието на широкото разпространение и разнообразните форми на насилието и злоупотребата.

Особено тревожно е насилието срещу и между децата - насилието на улицата и **насилието в училище**. Училището е един от най-честите терени на насилие между децата. Статистиката сочи, че училището е на второ място. На първо място е насилието в семейството, от страна на близки, роднини и приятели. На трето място е насилието на улицата и обществени места.

Насилието сред българските ученици е широко разпространено. Започнахме да ставаме свидетели на ужасяващи кадри от училище, заснети с мобилни телефони и да чуваме почти невероятни за вярване истории, свързани с изблици на насилие. 55 на сто от децата в българските училища са били обект на насилие. Данните са от анкетно проучване. В изследването на организацията са участвали 1743 деца на възраст между 12 и 18 години от 7 столични училища и два дома за деца, лишени от родителска грижа. 31 процента от интервюираните ученици смятат себе си за агресивни. Случаите на изблик на агресия, изнесени от медиите, са стряскащи – момичета подпалват косата на своя съученичка, ученик от столична гимназия е пребит от свои съученици, седмокласничка е малтретирана от свои съученици и в момента е инвалид. Примерите могат да се изброяват дълго. Самите ученици признават, че темата за насилието ги тревожи. Сред множеството фактори за разпространение на насилието децата посочиха поведението на родителите, които с агресията срещу децата ги превръщат

в насилници. Само за миналата учебна година са регистрирани 81 000 случая на насилие от втора степен, което е с 12% повече в сравнение с предишната година. По-голямата част от случаите са “физическо насилие без употреба на оръжие” (29,2%); обиди и тежки заплахи (24,7%); грабеж или опит за грабеж (10,5%). Докладът потвърждава и увеличение на физическо насилие със сексуален характер (1630 случая), както и 545 опити за самоубийства. Заедно с тях са се увеличили и случаите на насилие по расови и антисемитски причини.

Кой в крайна сметка е виновен? Къде се крие коренът и причинителят на детската агресия? Отговорът не може да бъде еднозначен. И родителите, и децата обаче са единодушни, че недобрата семейна среда (73% от анкетираните) и липсата на дисциплина в училище (68%) са сред основните причини за агресията в училище. Този отговор е достатъчен да ни накара поне да се замислим за важността на семейната среда при отглеждането на децата.

От данните става ясно, че младежите имат сериозни трудности и че смущенията са резултат от липсата на бъдеще и хоризонти за реализация. Това означава, че трябва да се помисли не как се възпитава и кой възпитава, а да се вникне дълбоко в смисъла на възпитанието.

Като цяло коренните причини за насилието и злоупотребата с децата са различни. На първо място това е общата криза на нормативните ценности. Другите причини са в училищата и родителите - примерите, които децата получават в семейството, информационната среда и моделите на поведение, сред които израстват.

Остава открит въпросът какви модели следват децата в семейството, в училище и на улицата. Децата са свидетели на насилие навсякъде – и във филмите, и в компютърните игри. Те живеят сред една “култура” на насилието. И детето започва да го възприема като нещо нормално. И тук решаваща роля имат медиите.

Насилието в училище има корени и те са в семейството. Там детето бива научавано кое е добро и кое е лошо, кое красиво и кое грозно, кое е прилично и кое – не и така нататък. В училище детето идва с вече изградени морални или пък псевдоморални ценности. На едно място се събират както деца с финес и отлично възпитание, така и деца, които се отглеждат от улицата – груби, агресивни, нахални. Децата са такива, каквито са и родителите им, по простата причина, че в тези ранни години на развитие те се стремят в голяма степен да подражават на възрастните.

Много хора мислят, че училището е само място, където детето се научава да чете, пише, смята, запомня факти от географията, историята и науката. То е много повече. Училището не е само място, където детето учи тези неща. То е място, където детето се научава да общува с хора и по този начин се приготвя за съзнателния си живот. Преживяванията в училище са много и разнообразни. Детето контактува с други деца от различни религии, убеждения и стойности. Училищата са основните елементи, градящи бъдещето на нашите деца.

Училището ни не е стерилна, социално затворена система. И ако обществото ни е пълно с изтерзани психично хора, и ако живеем редом с перверзници и насилници, ако в народа в момента е събрана огромна негативна енергия не е ли предпоставка това, че нещо от тази мътна и страшна вълна може да стигне до класните стаи.

Срещу насилието може да се излезе не с омраза, а със сърце и разум. Според мен родителите трябва да обяснят на децата си моралните ценности. Темата е важна, бих казала и особено значима за целия ни народ.

Освен това могат да се посочат и много други причини - бедността, властовите взаимоотношения, патриархалните нагласи, радикалните промени в социалната среда, класовата диференциация, разширяването на пропастта

между тези, които имат и тези, които нямат и създаването на социално напрежение.

Неудовлетвореността е един от **факторите, които стимулират личността към извършване на насилствени деяния**. Ниското самочувствие често е причина за поява на насилие. То може да е предизвикано от неприемане на децата от техните родители, на неясно определени и неспазвани норми и ограничения в семейната система, на липса на уважение и свобода за индивидуално действие. За такова поведение могат да съдействат и някои личностни черти, свързани с нравственото съзнание. Такава личностна черта е стремежът към доминиране. Щом стремежът към власт вземе връх в насочеността на личността и мотивацията, той предизвиква увеличаване на напрежението в душевния живот на подрастващите и опосредства целта свързана с власт и превъзходство.

Чувството за пренебрегнатост от семейството или от приятелите например пък развива ревността. Тя се среща във всички човешки отношения, особено в детството, където децата, за да доминират над братя и сестри развиват наред с честолюбието и ревността, което често стои в основата на враждебното им отношение към другите. В стремежа си към власт и превъзходство подрастващите по много начини стигат и до завистта. Поради ниското си самочувствие и неудовлетвореност детето често изпада в непрестанни съпоставки за това какво е то в сравнение с някой друг. Тези форми на изява на чувството за оцетеност са признаци за прикрита, незадоволителна суетност, свързана и с желанието да се притежава все повече и повече. Чрез завистта детето може да стигне дори до там, че да чувства задоволство от страданието на другите. Завистта при подрастващите често се съпътства и от омраза. Чувството на омраза, което се появява още в детството, често стимулира и предопределя тяхната гневливост и злопаметност.

Коригирането на изброените психологични предпоставки за насилствени прояви на подрастващите са основна грижа на специалистите, които се ангажират с организирането и провеждането на превантивната работа. За насилието в училище търсим помощта на педагогическия съветник – важното е той да бъде специалист, психолог, довереник. Учениците, които идват при него или той отива при тях, са с различни проблеми. Най-често те са от образователно естество, конфликт с родителите и учителите, криза във всекидневния живот, хронични заболявания или психично разстройство, както и отклонения в социалното поведение. Учениците идват при училищния психолог и когато са жертва на насилие, рекет или изнасилване.

Родителите много често оставят на заден план децата и разчитат, че училището ще реши всички техни проблеми. Учителите пък се оплакват от възпитанието в семейството. Ключът може би се крие в това, че децата се възпитават в едно общество, в което насилието е ежедневие - насилие въкъщи, по телевизията, компютърните игри и т.н.

Какво се случва днес? Деца убиват деца, деца унижават и грабят по-малките и слабите, нападат, отстояват позицията си на всяка цена, не се страхуват от никого и не уважават никого, шантажират родителите си и презират учителите си. Какво е това? Някаква неосъзната революция срещу нравите и правилата, срещу обществените норми, някакъв изблик на потиснатост. Сякаш родителите са забравили да кодират в съзнанието на децата си тези правила, които обществото носи със себе си от векове. Или може би те са пропуснали да научат децата си на правила, на полезни и смислени неща, не са им внушили уважение към хора и постъпки. Не са им обяснили това, че всеки носи отговорност за последиците от онова, което е извършил.

Проблемите с насилието в училище могат да бъдат решени чрез създаване на атмосфера, при която българското училище трябва да си върне авторитета на образователна

институция, каквато имаше в миналото. Не са достатъчно предлаганите специализирани услуги по превенция на противообщественото поведение на децата и консултиране на тях и семействата им, с цел да не се допусне извършване на нови и по-тежки прояви и престъпления. Борбата в другите страни с насилието в училище успява, ако се заложи на:

- Различията между училищата чрез специфични Правилници, които да не повтарят механично законите
- Изграждане на съвместни учителско-ученически специализирани групи за периодичен мониторинг на училищната среда
- Въвеждане на програми срещу конфликти и насилие в училищата, водени от професионалисти
- Отваряне на училището към родителите за доброволно и активно включване и задължително присъствие при индивидуална работа с ученика.

Деца, които упражняват насилие над свои връстници, трябва в ролеви игри да бъдат поставяни в положението на потърпевшия, за да оценят ситуацията и от негова гледна точка. Агресивните ученици непременно трябва да си изяснят със съдействието на педагогическите съветници в училище що е “обида“. Това са най-простите правила за реакция при прояви на насилие в училище.

Важно е родителите да възпитават децата си в уважение на институциите, образованието, училището и учителите, иначе нищо хубаво не очаква нито държавата, нито децата ни.

Изводът, че успешното противодействие на противообществените прояви в училищата изисква ефикасно партньорство между релевантните институции, неправителствени организации и медиите.

Роля на училището за установяване и предотвратяване на насилието. Училището може да изиграе изключително важна роля в тази насока, тъй като в него децата прекарват голяма част от времето си. Учителите, педагогическият съветник, училищния психолог, медицинския

специалист в училище са значими фигури в живота на децата. Често те са първите, които могат да забележат симптомите на преживяното насилие.

Друга важна функция, която училището успешно може да осъществява, е предотвратяване на насилието, чрез подкрепа на детето, което го преживява. За успешната работа по превенция на насилието е необходимо да се познават корените на агресивността в поведението на детето, както и други прояви, които сигнализират, че детето страда, ако имаме способността да ги разпознаем като такива. Важно е, при разпознаване на белези на насилие върху дете, да се сигнализират органите по закрила, които предприемат оценка на рисковите фактори в обкръжението на детето, за да се защити неговата сигурност и безопасност.

Един от начините за превенция на насилието е установяването на факторите, които са рискови за възникване на насилие. Известно е, че определени характеристики на детето, на родителите и семейната среда, като и на семейната ситуация, увеличават опасността от насилие. Затова е много важно своевременно да се идентифицира наличието на тези рискови фактори и да се работи за намаляване на риска от насилие. |

В развитите страни се работи с родителите и учителите за разкъсване на кръга от насилие в семействата и учебните заведения. **Съществуват различни типове програми** за такова партньорство като например:

- свързани с родителството изобщо, чрез които се подобряват уменията на родителите да разбират децата си и да подпомагат развитието им; това са срещи, семинари, на които се предоставя подходяща литература и на които родителите дават по-пълна информация за развитието на тяхното дете;

- свързани с комуникацията и начините за засилване на връзките между училището и семейството, като се представя своевременна информация за успеваемостта в училище; за

постигане на откритост в отношенията между родители и учители, стимулиране на доверието и навременни действия с цел коригиране на конфликтно или отклоняващо нормите поведение;

- свързани с доброволното участие на родители, като те се привличат в ролята им на сътрудници и за целта преминават през специално обучение; назначават се като доброволци и сътрудничат по време на състезания, фестивали, училищни тържества и др. форми;

- свързани с подпомагане на домашната подготовка, като се има предвид отношенията на семействата към учебните прояви на техните деца, за по-висока координация на учебния процес;

Ето колко много усилия се полагат в развитите страни, за да се привлече родителят като сътрудник на образователния процес! Ако у нас започнат да се изпълняват подобни програми – а нещата вече са твърде на зряла възраст, наблюдавайки ежедневно примерите за агресия около нас – съм убедена, че ще има много голям положителен обществен ефект. Защото всъщност една част от българските родители се нуждаят да бъдат обучавани за такива, да бъдат по-добре информирани по-много въпроси, свързани с обучението и възпитанието на децата си. Защото едно е вярно – че всеки родител иска най-доброто за своето дете, но не всеки знае как да му го осигури, как да му го поднесе.

Какво трябва да се предприеме и у нас? Насилието е факт, за който ще трябва да си дадем сметка и да започнем всичко от начало. Налага се да се вземем по-добре в него, да го изследваме и да се опитаме енергично и последователно да го отдалечим от живота на децата. Да се запълни времето им с полезни, смислени неща в полза на същото това общество, което те са започнали да презират. По този начин може да се постигне спасяване на децата от това страшно насилие, а това е много важно за следващите поколения!!!

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Милка Василева - Някои проблеми на училищната психология — Шумен 2003г.
2. Л. Шулман - Изкуството да се помага— София 1999г.
3. Насоки за работата на педагогическия съветник – МОНТ – 1996г.
4. Спис. Обществено възпитание - бр.2/2001г.
„Деца ни са в опасност”
5. Спис. Обществено възпитание - бр.2/2004г.
„Агресията – отровата на днешния ден” - стр.2
6. Спис. Обществено възпитание - бр.2/2004г.
„Особености на деца, склонни към насилие” /Розалия Кузманова/ - стр.4